

PROFESINĖS KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO PROGRAMOS APRAŠAS

Profesinės kvalifikacijos tobulinimo programos (toliau – tobulinimo programa) **pavadinimas:**

Sveikatos priežiūros specialistų e. mokymai apie LGBTQI+ asmenų sveikatos priežiūros poreikius ir iššūkius.

Tobulinimo programos kodas 51.5

Tikslinė dalyvių grupė:

Besimokančiųjų skaičius grupėje: 1–100.

Tobulinimo programos trukmė: 4 ak. val.

Tobulinimo forma: e. mokymai (asynchroniniai)

Tobulinimo programos vykdymo tipas: nuotolinis.

Tobulinimo vieta: Lietuva.

Tobulinimo programos rengėjai: Ajus Jurgaitis, žmogaus teisių ekspertas, asociacijos Trans Autonomija pirmininkas ir projektų vadovas.

1. Tobulinimo programos tikslai ir tobulinimo rezultatai:

1.1. Tobulinimo programos tikslas. Suteikti sveikatos priežiūros specialistams (-ėms) teorines ir praktines žinias apie LGBTQI+ asmenų sveikatos priežiūrą, įskaitant psichikos sveikatos ypatumus, stiprinti gebėjimus teikti lygiavertes, jautrias paslaugas bei mažinti diskriminacijos ir stigos riziką.

1.2. Tobulinimo programos poreikis. Beveik kas penktas neheteroseksualus ir (ar) necislytis žmogus Lietuvoje per pastaruosius vienerius metus jautėsi diskriminuojama(s), gaunant sveikatos priežiūros ar kitas socialines paslaugas.¹ Translyčiai ir nebinarinės tapatybės asmenys susiduria su įvairiomis neigiamomis patirtimis ir sveikatos priežiūros specialistų (-čių) išankstinėmis nuostatomis – sulaukia nepagarbių komentarų ar klausimų apie savo lytinę tapatybę, simptomų nuvertinimo, nesupratimo.² Per pastaruosius vienerius metus apie savižudybę negalvojo tik 43 proc. Lietuvoje gyvenančių LGBTQI + asmenų – tai prasčiausias rezultatas Europos Sąjungoje.³ Atsižvelgiant į šiuos duomenis, Psichikos sveikatos stiprinimo, psichosocialinės pagalbos ir savižudybių prevencijos

¹ <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/2024/eu-lgbtiq-survey-iii>

² https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2024/09/translyciu-asmenu-padetis-lietuvoje_nacionaline-apzvalga-2024.pdf

³ <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/2024/eu-lgbtiq-survey-iii>

intervencijų plėtojimo 2025-2027 metų veiksmų plane numatyta parengti e. mokymų programą sveikatos priežiūros specialistams (-ėms) apie LGBTQI+ asmenų sveikatos priežiūrą.

1.3. Tobulinimo programos paskirtis. Tobulinimo programa skirta sveikatos priežiūros specialistų (-čių) (šeimos gydytojų, gydytojų endokrinologų (-ių), gydytojų psichiatrų (-ių), medicinos psichologų (-ių) ir kitų sveikatos priežiūros specialistų (-čių), teikiančių sveikatos priežiūros paslaugas pacientams) bendrųjų ne klinikinių (ne specialybinių) kompetencijų tobulinimui.

1.4. Tobulinimo rezultatai. Baigę e. mokymų programą, dalyviai (-ės) pagilins žinias apie LGBTQI+ žmonių sveikatą ir terminologiją, sveikatos nelygybės priežastis, translyčių ir interlyčių žmonių sveikatos poreikius bei įtraukios komunikacijos principus, taip pat įgis praktinių įgūdžių, reikalingų šias žinias taikyti profesinėje veikloje.

2. Tobulinimo programos sandara:

2.1. Tobulinimo planas.

Nr.	Temos / potėmės pavadinimas	Trukmė (val.)
1.	1 modulis: Įvadas ir svarbiausios sąvokos	0.4
1.1.	Svarbiausios sąvokos.	0.25
1.2.	Praktinės užduotys. Žinių įsisamoninimas.	0.15
2.	2 modulis: Sveikata ir nelygybė	0.85
2.1.	Sveikatos nelygybė ir jos priežastys.	0.25
2.2.	LGBTQI+ žmonių sveikata ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimas.	0.15
2.3.	Praktinė užduotis. Situacijų analizė.	0.25
2.4.	Tapatybių sąveika, daugialypė diskriminacija ir sveikatos nelygybė.	0.1
2.5.	Praktinė užduotis. Žinių patikrinimas.	0.1
3.	3 modulis: Translyčių ir interlyčių žmonių sveikata	0.6
3.1.	Praktinė užduotis. Mitai ir faktai.	0.1
3.2.	Translyčių žmonių sveikata.	0.25

3.3.	Interlyčių žmonių sveikata.	0.15
3.4.	Praktinė užduotis. Situacijų analizė.	0.1
4.	4 modulis. Saugios aplinkos LGBTQI+ pacientams kūrimas.	0.9
4.1.	Įtrauki ir pagarbi komunikacija.	0.4
4.2.	Praktinė užduotis. Kaip pagarbiai bendrauti su LGBTQI+ pacientais?	0.1
4.3.	Įtrauki aplinka ir praktika.	0.15
4.4.	Praktinė užduotis. Situacijų analizė.	0.15
4.5.	Apibendrinimas ir rekomendacijos.	0.1
5.	Vertinimas	0.25
	Iš viso:	3 (4 ak. val.)

2.2. Tobulinimo turinys. E. mokymai suskirstyti į keturis modulius ir vertinimo dalį: 1. Įvadas ir svarbiausios sąvokos; 2. Sveikata ir nelygybė; 3. Translyčių ir interlyčių žmonių sveikata; 4. Saugios aplinkos LGBTQI+ pacientams kūrimas; 5. Vertinimas. Mokymų struktūra parengta remiantis Europos komisijos (2018) gairėmis⁴ ir pritaikyta Lietuvos kontekstui.

1 modulis: Įvadas ir svarbiausios sąvokos. 1 mokymų modulis yra skirtas įvedimui į temą bei susipažinimui su pagrindinėmis sąvokomis (25 min.). Praėję šį mokymų modulį, e. mokymų dalyviai (-ės) gebės teisingai naudoti svarbiausius terminus, jausis patogiau, kalbėdami apie ir su LGBTQI+ asmenimis.

1.1. Svarbiausios sąvokos. Dalyviai (-ės) supažindinami (-os) su svarbiausiomis sąvokomis, susijusiomis su lytimi, lytine tapatybe, seksualine orientacija ir lyties požymiais (15 min.).

1.2. Praktinės užduotys. Žinių įsisąmoninimas. (10 min.)

2 modulis: Sveikata ir nelygybė. (50 min.) Šiame modulyje nagrinėjamos sveikatos nelygybės sąvokos ir priežastys, ypatingą dėmesį skiriant LGBTQI+ žmonių patirčiai sveikatos priežiūros

⁴ Trainers' Manual: Reducing Health Inequalities Experienced by LGBTI People. Amaddeo F., Donisi, V., Farinella, F., et al. (Europos Sąjunga, 2018)
https://health.ec.europa.eu/document/download/d564081f-f32c-4bc5-bf33-043f491e5c65_en?filename=2018_lgbt_trainersmanual_en.pdf

sistemoje. Dalyviai (-ės) supažindinami (-os) su struktūriniais, socialiniais ir kultūriniais nelygybės veiksniais, daugialypė diskriminacija bei jų poveikiu sveikatai. Baigę šį modulį, dalyviai (-ės) įgis gilesnį supratimą apie LGBTQI+ asmenų patiriamas sveikatos nelygybes, jų socialinius bei struktūrinius veiksnius ir specifinius sveikatos poreikius.

2.1. Sveikatos nelygybė ir jos priežastys. Apžvelgiami pagrindiniai aplinkos, socialiniai, kultūriniai, politiniai veiksniai, dalyviai supažindinami su aktualiais terminais – heteronormatyvumo, mažumų streso, stigmos, institucinės diskriminacijos ir kt.; 15 min.)

2.2. LGBTQI+ žmonių sveikata ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimas. Aptariami iššūkiai, su kuriais susiduria pacientai (-ės) ir sveikatos priežiūros specialistai (-ės), sveikatos nelygybės poveikis LGBTQI+ žmonių sveikatai; 10 min.

2.3. Praktinė užduotis. Situacijų analizė. (15 min.)

2.4. Tapatybių sąveika, daugialypė diskriminacija ir sveikatos nelygybė. (5 min.)

2.5. Praktinė užduotis. Žinių patikrinimas. (5 min.)

3 modulis. Translyčių ir interlyčių žmonių sveikata. (35 min.) Baigę šį modulį, dalyviai (-ės) įgis aiškesnį ir faktais grįstą supratimą apie translyčių ir interlyčių žmonių sveikatos poreikius ir iššūkius, susipažins ir gebės taikyti pagarba ir žmogaus teisėmis grįstos sveikatos priežiūros principus profesinėje praktikoje.

3.1. Praktinė užduotis. Mitai ir faktai. Dalyviai užduotimi įvedami į temą, raginami reflektuoti apie mitus, susijusius su translyčiais ir interlyčiais žmonėmis, ir kaip šie mitai gali prisidėti prie šių grupių patiriamos nelygybės sveikatos priežiūros srityje. (5 min.)

3.2. Translyčių žmonių sveikata. Įvardijami sveikatos priežiūros poreikiai ir iššūkiai, apžvelgiama teisinė situacija Lietuvoje. (15 min.)

3.3. Interlyčių žmonių sveikata. Dalyviai (-ės) kviečiami susipažinti su trumpu socialinės dokumentikos apie interlyčius žmones vaizdo įrašu, įvardijami interlyčių žmonių sveikatos priežiūros poreikiai ir iššūkiai. (10 min.)

3.4. Praktinė užduotis. Situacijų analizė. (5 min.)

4 modulis. Saugios aplinkos LGBTQI+ pacientams kūrimas. Šis mokymų modulis skirtas suteikti mokymų dalyviams (-ėms) praktinių žinių, kaip įtraukiau ir jautriau bendrauti su LGBTQI+ pacientais (-ėmis) bei kaip kurti LGBTQI+ žmonėms saugesnę sveikatos priežiūros aplinką ir praktikas (55 min.).

4.1. Įtrauki ir pagarbi komunikacija (e. mokymų dalyviai kviečiami reflektyviai peržiūrėti pateiktą vaizdo medžiagą, pristatoma teorinė medžiaga apie tai, kaip pagarbiai paklausti pacientų (-čių) įvardžių, kaip kurti pasitikėjimu grįstą ryšį, 25 min.)

4.2. Praktinė užduotis. Kaip pagarbiai bendrauti su LGBTQI+ pacientais? (10 min.)

4.3. Įtrauki aplinka ir praktika (pristatoma teorinė medžiaga, kaip kurti LGBTQI+ pacientams (-ėms) saugią aplinką (10 min.)

4.4. Praktinė užduotis. Situacijų analizė. (10 min.)

4.5. Apibendrinimas ir rekomendacijos. (5 min.)

Vertinimas (15 min.). 10 testinių klausimų iš visų mokymų modulių.

3. Kvalifikaciniai reikalavimai dėstytojams. Mokymus vesti turi 2 dėstytojai (-os):

1. turi turėti aukštąjį universitetinį sveikatos mokslų kryptį grupės medicinos, psichologijos arba visuomenės sveikatos krypties išsilavinimą ir per paskutinius 5 metus turi ne mažesnę kaip 12 mėnesių praktinio darbo su LGBTQI+ žmonėmis patirtį. Pageidautina, kad šis dėstytojas būtų susipažinęs su sveikatos nelygybių tema ir turėtų patirties vedant mokymus.

2. su LGBTQI+ žmogaus teisių tema dirbančios NVO atstovas (-ė) arba LGBTQI+ bendruomenės narys (-ė), per paskutinius 5 metus turintis (-i) ne mažesnę kaip 12 mėnesių mokymų vedimo patirtį arba aukštąjį universitetinį socialinių mokslų kryptį grupės išsilavinimą.

4. Materialieji ir metodiniai ištekliai:

4.1. Materialieji ištekliai. Mokymosi vieta: Moodle platforma, nuotoliniu būdu. Reikalingi ištekliai: asmeninis kompiuteris arba planšetė su interneto prieiga.

4.2. Metodiniai ištekliai.

1. Carpinelli, L., Molinari, M., Moschos, D., Paganis, F., Paradiso, M. N., Savarese, G., Stathis, D., Stornaiuolo, G., & Trombetta, T. (2023). *Good practices guide for LGBTI+ inclusive healthcare: An insight on LGBTI+ health in Greece, Italy and Belgium* (INSIGHT Project). INSIGHT Project / European Commission. https://lgbtq-insight-project.eu/wp-content/uploads/2023/11/INSIGHT_PR1-Good-Practice-Guide_EN_FINAL-revised.pdf

2. Amaddeo, F., Donisi, V., Farinella, F., Buniotto, C., Davis, R., & Mirandola, M. (2018). *Reducing health inequalities experienced by LGBTI people: What is your role as a health professional?* [Training manual]. European Commission / Health4LGBTI Project. https://eurohealthnet.eu/wp-content/uploads/documents/2018/180301_Project_Health4LGBTI_trainers-manual.pdf;

3. Council of Europe. (2024). *Right to the highest attainable standard of health and access to healthcare for LGBTI people in Europe: Third thematic review of the implementation of Recommendation CM/Rec(2010)5 to member states on measures to combat discrimination based on sexual orientation or gender identity*. Steering Committee on Anti-Discrimination, Diversity and Inclusion (CDADI). https://rm.coe.int/prems-124824-gbr-2575-right-to-the-highest-attainable-standard-of-heal/1680b1ba4d?utm_source=chatgpt.com

4. Coleman, E., Radix, A. E., Bouman, W. P., Brown, G. R., de Vries, A. L. C., Deutsch, M. B., Ettner, R., Fraser, L., Goodman, M., Green, J., Hancock, A. B., Johnson, T. W., Karasic, D. H., Knudson, G. A., Leibowitz, S. F., Meyer-Bahlburg, H. F. L., Monstrey, S., Motmans, J., Nahata, L., Arcelus, J. (2022). *Standards of care for the health of transgender and gender diverse people, version 8*. International Journal of Transgender Health, 23(S1), S1–S258. <https://doi.org/10.1080/26895269.2022.2100644>
5. European Commission. (2017). *State-of-the-art study focusing on the health inequalities faced by LGBTI people – Synthesis report*. https://health.ec.europa.eu/system/files/2020-02/stateofart_report_en_0.pdf
6. European Commission. (2017). *Task 2: Qualitative research – Focus groups studies with LGBTI people and health professionals: Final overview report on the outcomes of the focus groups* [PDF]. https://health.ec.europa.eu/document/download/b7f92cec-a715-4a1c-ae0d-c322a600037b_en
7. European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *EU LGBTIQ Survey III: LGBTIQ equality at a crossroads – progress and challenges*. FRA. <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/eu-lgbtiq-survey-iii>
8. European Union Agency for Fundamental Rights. (2025). *Technical report – EU LGBTIQ Survey III*. FRA. <https://fra.europa.eu/en/publication/2025/technical-report-eu-lgbtiq-survey-iii-0>
9. Human Rights Directorate, Government of Malta. (2024). *Train-the-trainer: Training pack*. <https://humanrights.gov.mt/wp-content/uploads/2024/04/Train-the-trainer-training-pack.pdf>
10. ILGA-Europe. (2025). *Lithuania – Rainbow Map*. <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/lithuania/>
11. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. (2024). *Translyčių asmenų padėtis Lietuvoje: nacionalinė apžvalga*. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. <https://lygybe.lt/leidiniai/translyciu-asmenu-padetis-lietuvoje-nacionaline-apzvalga/>
12. Lietuvos psichologų sąjunga. (2024). *LGBTQIA sąvokų žodynas*. Lietuvos psichologų sąjunga. https://www.psichologusajunga.lt/wp-content/uploads/2024/06/LGBTQIA-savoku-zodynas_LPS.pdf
13. *Psichologinės pagalbos gairės dirbantiems su seksualinėms mažumoms priklausančiais asmenimis*. (2023). Vertė: LPS LGBTQIA+ psichologijos grupė. (Versta iš: American Psychological Association, APA Task Force on Psychological Practice with Sexual Minority Persons, 2021). <https://www.psichologusajunga.lt/wp-content/uploads/2024/06/gaires-dirbantiems-su-seks-mazumomis.pdf>
14. World Health Organization. (2024). *Health inequality monitoring: Harnessing data to advance health equity*. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/379703>

5. Tobulinimosi pasiekimų vertinimo sritis

5.1. Vertinimo kriterijai ir metodai parinkti taip, kad atskleistų tobulinimo programoje numatytų tikslų ir rezultatų pasiekimą. Vertinant atsižvelgiama į tai, kaip dalyviai įsisavino teorines žinias apie LGBTQI+ asmenų sveikatos priežiūrą, psichikos sveikatos ypatumus, sveikatos nelygybės veiksnius bei gebėjimą taikyti pagarbios, lygiavertės ir žmogaus teisėmis grįstos praktikos principus.

5.2. Naudojami vertinimo kriterijai ir metodai leidžia įvertinti dalyvių įgytas žinias ir praktinius įgūdžius. Vertinimui taikomi šie metodai: trumpi praktiniai žinių patikrinimai kiekviename modulyje (pvz. situacijų analizė, testiniai klausimai), refleksiją skatinančios užduotys bei baigiamasis teorinis testas.

6. Vidinis tobulinimo kokybės užtikrinimas. Taikomos ir numatomos taikyti šios priemonės: dalyvių apklausos po mokymų, gauto grįžtamojo ryšio analizė ir korekciniai veiksmai, reguliarus programos įsivertinimas, skundų ir pasiūlymų registravimas ir nagrinėjimas, socialinių partnerių įtraukimas į programos vertinimo ir tobulinimo procesus.

7. Baigiamasis mokymosi pasiekimų vertinimas. Baigiamasis žinių vertinimas yra teorinis testas, sudarytas iš 10 klausimų. Įgytos žinios vertinamos teigiamai, teisingai atsakius į ne mažiau kaip 80 procentų klausimų klausimų. Neišlaikius testo, yra galimybė jį kartoti.